

jako velice aktivního hráče na poli světové bezpečnostní politiky a velice rádi by jí viděli (místy máme dojem, že už ji tak dokonce vidí) v roli opravdu účinného aktéra i v operacích, kde je zapotřebí použít *hard power*. Jakou důležitost tomuto tématu autoři přikládají, dobře ilustruje i fakt, že této evropské dimenzi je věnována celá jedna kapitola (s. 88–98). Ihned za ní ovšem následuje další významná kapitola, zvláště aktuální v době, kdy kniha vyšla. Její název – „Transatlantická obnova“ (s. 99–112) – dává tušit poměrně vstřícný tón vůči NATO a částečně i vůči USA, se kterými např. Jacques Chirac rozhodně nadstandardní vztahy neudržel (v tomto ohledu ovšem nevybočoval z prezidentského mainstreamu Páté republiky). Kapitola se vskutku téměř výhradně věnuje NATO a vztahu Francie k této organizaci. Ačkoli se úplný návrat Francie do struktur nezmiňuje explicitně, tón je přinejmenším velmi vlídný a v některých pasážích se dokonce může zdát, jako by tento text měl Francouzům pomalu začít vysvětlovat, proč znovu vstoupit do ozbrojených struktur Severoatlantické organizace. „Vývoj Aliance a francouzská angažovanost v nových aliančních misích jsou vhodným důvodem vybízejícím k přezkoumání projevu [koncepte velikosti *grandeur* z dob generála de Gaulla] po čtyřiceti letech“ (s. 108). Přestože se Spojeným státům v této analýze nevěnuje příliš mnoho prostoru, několik zmínek zde vyznívá rozhodně pozitivně: „Cílem je vybudování obnoveného strategického partnerství mezi USA a Evropou“ (s. 102).

Celkově se tedy jedná o silně politický dokument, který z perspektivy francouzských bezpečnostních elit reflektuje určité nepominutelné trendy ve vývoji světové bezpečnosti. Kniha je určena široké veřejnosti a spíše než odpovědět na nejpálčivější problémy má pravděpodobně za úkol posloužit jako odrazový můstek pro širší diskuzi nad určitými zjetými koleji francouzského vnímání bezpečnosti, respektive orientovat tuto diskuzi směrem, v jakém zadavatel tuší „správné“ řešení. Na závěr je třeba zmínit, že přes zřejmě dobrou vůli zatraktivnit a oživit publikaci zařazením barevných grafů, jejich grafické zpracování dopadlo katastrofálně: čtenář je tak bohužel odsouzen k marným pokusům o rozlišení různých odstínů šedé barvy a celá myšlenka na větší přehlednost tak rázem dostává poněkud groteskní nádech.

Štěpán Lopuchovský

Marc Drögemöller, *Zwei Schwestern in Europa; Deutsche und niederländische Sozialdemokratie 1945–1990*. Berlin: vorwärts/buch, 2008, 385 s. ISBN 978-3-86602-139-6

Drögemöllerova monografie se věnuje vztahům mezi německou a nizozemskou sociální demokracií v letech 1945–1990, jejím cílem je odpovědět na poměrně široké spektrum otázek, které se váží k zahraniční a bezpečnostní politice obou levicových stran v době studené války. Autor se zaměřuje na vývoj jejich programů a vliv „národních“ témat na jednání těchto politických subjektů. Hledá příklady jejich vzájemného ovlivňování a případné dopady na nizozemsko-německé vztahy. Zvláště, pokud sociální demokraté v obou zemích měli vládní

odpovědnost. V neposlední řadě si autor všímá osobních vztahů mezi vrcholnými představiteli obou stran (např. E. Ollenhauer a Koos Verring nebo Willy Brandt a Joop den Uyl).

Kniha je rozdělena na celkem sedm kapitol. Jejím hlavním tématem je paralelní vývoj SPD (Sociálnědemokratická strana Německa) a PvdA (Strana práce) po druhé světové válce, první část se ale zabývá historií obou stran již v letech 1894–1945. Pro nizozemskou sociální demokracii byla na přelomu 19. a 20. století charakteristická silná vazba na SPD. Nalezneme zde stejná ideová i programová východiska, která nizozemští socialisté převzali z erfurtského programu. V Nizozemsku pomaleji probíhala industrializace, a proto se zpožděním vznikala i dělnická vrstva společnosti. SPD byla naopak již etablovanou stranou, kterou můžeme označit za „starší sestru“ nizozemské SDAP (Sociálnědemokratická dělnická strana). Významným zlomem v tomto vývoji byl rok 1933 a zákaz působení SPD v Hitlerově Německu. Zatímco němečtí sociální demokraté mohli vyvíjet pouze omezenou aktivitu v exilu, Nizozemci ve stejném období přijali rozsáhlé programové změny a posunuli se více k reformnímu pojetí socialismu.

Druhá kapitola se zabývá vztahy mezi SPD a PvdA v prvních poválečných letech. Pohled Nizozemců na Německo byl natolik formován zkušeností nacistické okupace, že náprava vztahů trvala několik následujících desetiletí. V této situaci se nizozemští socialisté po válce orientovali na spolupráci s britskou Labour Party. Znovuobnovená SPD naopak v mnoha ohledech setrvala na programových východiscích formovaných v době Výmarské republiky. Najednou se tak vlastně obrátila role a dosud vývojově „pomalejší“ PvdA mnohem rychleji reflektovala realitu poválečné Evropy. Plně se tento rozpor projevil v 50. letech, kterým je věnována třetí kapitola. PvdA se vyvinula ve stranu jednoznačně podporující evropskou hospodářskou integraci, členství v NATO a zahraničněpolitickou orientaci na USA. Naopak SPD upřednostňovala „národní“ téma znovusjednocení Německa před vojenskou i hospodářskou integrací na Západ. Nizozemští socialisté tak měli paradoxně blíže k Adenauerovu pojetí evropské a bezpečnostní politiky. Napjaté mezistranické vztahy odlehčovalo v 50. letech zejména přátelství mezi předsedy stran Koosem Vorrigem a Erichem Ollenhauerem. Změnu přinesl až godesberský program z roku 1959, který SPD názorově velmi přiblížil k PvdA.

Období od počátku 60. do poloviny 70. let se vyznačovalo téměř ideálním souzněním obou stran. Podrobně o tom pojednává čtvrtá kapitola knihy. V roce 1966 se SPD poprvé v poválečné historii spoluujala vládní odpovědnosti (PvdA již v roce 1946) a roku 1969 sama sestavila vládní koalici. Nizozemští socialisté s velkým sympatiemi podporovali projekt Ospolitic. Nemalou roli přitom jistě sehrála i značná popularita Williho Brandta v Nizozemsku. Autor připomíná dobré osobní vztahy mezi Brandtem a Joopem den Uylem, socialistickým předsedou nizozemské vlády v letech 1973–77. V první polovině 70. let se však začaly rýsovat i budoucí konflikty. Nizozemská sociální demokracie prodělala generační obměnu a výrazně posílilo radikálně levicové křídlo strany (tzv. nová levice), které se velmi nekriticky stavělo k režimu tehdejší NDR. Většina členů PvdA se dokonce roku 1969 ve vnitrostranické diskuzi vyslovila pro plné uznání východoněmeckého státu podle mezinárodního práva. Nástup Helmuta Schmidta do úřadu kancléře tak logicky znamenal výrazné zhoršení vztahů mezi SPD a PvdA.

Helmut Schmidt nebyl v Nizozemsku na rozdíl od Brandta vnímán jako „sympatická“ osobnost a to vzájemné rozepře jen podporovalo. Pátá kapitola pak popisuje asi nejkonfliktnější téma těchto let, dvojí rozhodnutí NATO z roku 1979. Kancléř Schmidt tehdy nestál v opozici jen vůči většinovému názoru ve vlastní straně, ale i proti PvdA, která se výrazněji než SPD angažovala v mírovém hnutí. Konec účasti SPD na vládě v roce 1982 tak znamenal velké zklidnění vzájemných vztahů obou stran. SPD se posunula ve své rétorice více doleva a PvdA se naopak opět přiblížila politickému středu. Tomuto období až do znovusjednocení Německa je věnována sedmá část knihy. Poměrně překvapivě zde vyznívá přístup SPD a PvdA ke znovusjednocení Německa. Nizozemská strana na něj zareagovala velmi rychle a pozitivně. Naopak v Německu bylo sjednocení jednoznačně tématem vládní CDU a SPD jej nedokázala využít. To se potom výrazně projevilo ve volbách na sklonku roku 1990. Závěrečná sedmá kapitola obsahuje stručné shrnutí témat, kterým se autor věnoval na předešlých stránkách publikace.

Drögemöller vycházel při psaní knihy z obsáhlého souboru pramenů a literatury. Prostudoval nemalé množství archivních materiálů, novin a časopisů v němčině i nizozemštině. Neváhal požádat o rozhovor významné osobnosti SPD a PvdA (E. Bahr, Max van der Stoel a další). Snadnějšímu čtení publikace pomáhá příloha se jmény německých a nizozemských politiků a jejich základními biografickými údaji. Samozřejmě nechybí jmenný rejstřík a seznam zkratk. Mezi přílohami bohužel nenajdeme chronologický přehled významných událostí v historii SPD a PvdA, který by jistě uvítalo mnoho čtenářů. Německé vydání knihy z roku 2008 obsahuje také předmluvy od tehdejších předsedů nizozemské a německé sociální demokracie Woutera Bose a Kurta Becka.

Celkově můžeme knihu hodnotit jako čtivé a podrobné pojednání o vztazích mezi SPD a PvdA od konce druhé světové války do pádu železné opony. Ačkoliv je autor sám členem SPD, téma zpracoval s dostatečnou objektivitou.

Tomáš Malínek

Marcus Hawel, Die normalisierte Nation. Vergangenheitsbewältigung und Außenpolitik in Deutschland. Mit einem Vorwort von Moshe Zuckermann. Hannover: Offizin, 2007, 448 s. ISBN 3-930345-50-2

Když v roce 1998 ve Frankfurtu německý spisovatel Martin Walser přebíral mírovou cenu německých knihkupců, obrátil se ve své řeči proti údajné instrumentalizaci holocaustu a trvalé prezentaci německé viny. Oslovil tak téma, které se před německou společností a politikou otevřelo po pádu berlínského zdi a znovusjednocení Německa: Někdy je současné Německo „normálním“ státem? Vychází či má nadále vycházet jeho politika z tragické zkušenosti dvou světových válek? Hannoverský sociolog Marcus Hawel se těmto otázkám věnuje z hlediska zahraniční politiky.

Autor knihu rozdělil do pěti částí. V úvodu a v první, teoretické kapitole uvádí čtenáře hutným textem do současného diskursu o normalitě a normalizaci. Ve stěžejní části se